FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYONDA ETİK

Editör

Prof. Dr. Uğur Cavlak

Editör Yardımcıları

Prof. Dr. Arzu Erden Güner | **Doç. Dr. Tansu Birinci Olgun**

Hipokrat Yayıncılık

© 2026 FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYONDA ETİK

ISBN: 978-625-8863-12-3

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editör
Prof. Dr. Uğur Cavlak

Editör Yardımcıları
Prof. Dr. Arzu Erden Güner
Doç. Dr. Tansu Birinci Olgun

Yayıncı
Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım
Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt
Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.
1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Hipokrat Yayıncılık
Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Bu kitabı, mesleğimizin insan yaşamına dokunmak, sorumluluk üstlenmek ve vicdanla hizmet etmek olduğunu bizlere öğreten, etik ve deontolojinin ışığında mesleki duruşumuza yön veren değerli hocalarımıza minnet, saygı ve şükranlarımızla ithaf ediyoruz.

Önsöz

Kanıta dayalı bilgiler ışığında icra edilen fizyoterapistlik mesleğinde, bireylerin iyileştirilmesi veya daha iyi olmaları ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi hedeflenirken, karar verme süreçlerinde etik kurallar ve ilkeler rehberlik etmektedir. Ancak günümüz teknolojisi, tıp ve sağlık hizmetlerinde yeni alanlar açarken fizyoterapistlerin hem kamu hem de özel sektördeki mesleki sorumluluklarının değişmesine ve etik açıdan yanıtlanması gereken yeni soruların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Diğer yandan hastaların, ailelerin ve bir bütün olarak toplumun biyopsikososyal ihtiyaçları da hızla değişmektedir. Bu durumda, fizyoterapistlerin mesleki yaklaşımlarını yürütürken misyon edindikleri iyi uygulamaları yerine getirmede çeşitli zorluklarla karşılaştıkları ve çözüm arayışlarına yöneldikleri görülmektedir.

Dolayısıyla, akademik ve klinik yaklaşımlarda etik prensiplerin yol gösterici olması ve klinik karar verme becerilerinin etik çerçevede geliştirilmesi amacıyla Değerli Editörlerin eşliğinde hazırlanmış olan *"Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Etik"* kitabının ulusal literatürümüzde önemli bir ihtiyacı karşılayacağı kanaatindeyim. Konfüçyüs'ün yüzyıllar önce "Duyarım ve unuturum; görürüm ve hatırlarım; yaparım ve anlarım." şeklinde ifade ettiği gibi öğrenilmiş ve deneyimlenmiş becerilerin yanı sıra profesyonel etik uygulamaların da aktarılmış olması, kitabın ve bölümlerinin değerini daha da artırmaktadır. Zira, bu kitapta, etik, dürüstlük, araştırma ve eğitim etiği, hukuk, teknoloji ve yapay zekâ gibi geniş bir yelpazedeki etik değerler ve etik prensipler irdelenmiş; konular renkli ve ilgi çekici bir üslupla sunulmuştur.

Kitapta, fizyoterapist ve hasta arasındaki ilişki mesleki etik prensipleri kapsamında irdelenirken, hastanın onuruna, isteklerine ve beklentilerine saygı gösterilmesi gerekliliği de vurgulanmış; hastanın kendi tedavisi hakkında bilgi edinme ve alınan kararlara ortak olma serbestliğinin olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, uygulanan tedavi yaklaşımlarında fizyoterapist ve hasta arasındaki etik ilişkinin, hastanın yaşından ve durumundan bağımsız olarak çift yönlü olduğu; fizyoterapistin benimsediği mesleki etik değerler ve kazanılmış deneyimlerin klinik karar verme ve çözüm üretme süreçlerinde yönlendirici unsurlar olarak yer aldığı bildirilmiştir.

Bu kitabın ne denli önemli bir konuyu ele aldığını kısaca sunacağım etik vakayla bir kez daha vurgulamak istiyorum. Miyopatisi olan ve 7 yaşından beri haftada iki gün aynı fizyoterapistten tedavi alan 10 yaşındaki bir kız çocuğu, bir tedavi seansı esnasında fizyoterapistine "Sen öldüğünde benim tedavimi kim yapacak?" diye sorar. Böyle bir soruyu hiç beklemediği için fizyoterapist bir an durup düşünür. Çocuğun daha önce kendisine "Sen de yaşlandın, bak, gıdın çıkmış!" dediğini hatırlar. O an, çocuğun anneannesiyle aynı yaşta olduğunu ve bu "yaşlanma" konusunun aile içinde konuşulmuş olabileceğini düşünerek durumu şakaya vurmuştur. Ancak şimdi iş biraz daha ciddidir, çünkü hasta kendi tedavisinin geleceği konusunda endişelidir. Fizyoterapist, "Ben öyle bir şey olmadan önce sana birini bulurum!" der, fakat bu yanıt inandırıcı ve tatmin edici olmaz. Bunun üzerine bir isim söyler ve hastanın bu kişiyi tanıdığı ve sevdiği için onu kabul edeceğini düşünür. Fakat hasta, önerilen fizyoterapistin de yaşlı olduğunu belirtir. Bunun üzerine fizyoterapist kliniği ziyarete geldiklerinde tanıştıkları iki genç meslektaşının adını ve telefonunu verir. Çocuk bu isimleri memnuniyetle kabul eder ve notu sırt çantasına koyar. Burada bir fizyoterapistin "ölüm" olasılığından sonra yapılacaklar konuşulmaktadır. Yıllarca emek verdiği hastasına karşı fizyoterapistin davranışlarında (gölgelenmiş de olsa) olumsuz bir değişim olasılığı doğal olarak beklenebilir. Ancak hasta, üç sene önce bağımsız yürüyebilmekteyken artık annesinin desteğiyle yürüyebilmekte ve benzer şekilde kollarını da eskisi gibi kullanamamaktadır. Bu nedenle kendisi ve tedavisinin geleceği hakkında çözüm yolları araştırmaktadır. İnsani açıdan fizyoterapist için bu durumun kabulü zor olsa da hasta etik açıdan haklıdır; nitekim önerilen diğer fizyoterapistler de durumdan haberdardır ve bu öneriyi tebessümle kabul etmişlerdir.

Bu bağlamda ifade etmek isterim ki mesleki etik, fizyoterapiste sadece bugünün tedavisini doğru yönetme sorumluluğunu yüklemez; hastanın gelecekteki güvenliğini ve haklarını da güvence altına almayı zorunlu kılar. Klinisyen ve akademisyen fizyoterapistlere ve öğrencilere güncel bilgi, deneyim ve etik çözümlerin aktarılması için hazırlanmış olan bu eser, klinikte karşılaşabilecekleri aniden beliren, insanı durup düşündüren ve bazen de zorlayan durumlar için bir rehberdir.

Geleceğin fizyoterapisini inşa ederken teknoloji ve yapay zeka mesleğimize dahil olabilir; fakat hastanın onuruna saygı duyan ve insanı odağına alan etik değerlerimizin her zaman öncü olacağına inandığım için, bu kitabın tüm meslektaşlarımızın ve geleceğin fizyoterapistlerinin yolunu aydınlatmasını dilerim.

İyi okumalar, etik prensipler çerçevesinde iyi çalışmalar…

Prof. Dr. H. Serap İNAL, Fzt.
28 Eylül 2026, İstanbul

Sunu

Meslek yaşamım boyunca fizyoterapi ve rehabilitasyon alanında edindiğim bilgi, deneyim ve gözlemler, bana mesleki yetkinliğin yalnızca bilimsel bilgi ve uygulama becerileriyle sınırlı olmadığını; mesleğin temel değerlerinin, etik sorumluluklarının ve insan odaklı bir yaklaşımın da mesleki kimliğin ayrılmaz unsurları olduğunu göstermiştir. Bu kitap, uzun yıllara yayılan bu düşünsel ve mesleki birikimin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Hacettepe Üniversitesi'nde fizyoterapi eğitimi aldığım 1984–1989 yılları arasında, deontoloji ve meslek etiğinin temel ilkeleri müfredatta bağımsız bir ders olarak yer almıyordu. Bununla birlikte, dönemin son derece kıymetli öğretim elemanlarının mesleki tutumları ve davranışları, biz öğrenciler için değerli bir etik öğrenme kaynağıydı. Özellikle klinik stajlarımız sırasında süpervizörlerimiz ve hocalarımız; hastalarla etkili ve saygılı iletişim kurmanın, hasta haklarına duyarlı olmanın, meslektaşlarla sağlıklı ilişkiler geliştirebilmenin ve sağlık ekibinin etkin bir üyesi olarak çalışmanın temel ilkelerini bizlere yalnızca anlatmakla kalmadılar, aynı zamanda kendi davranışlarıyla örneklediler. Bugün geriye dönüp baktığımda, o yıllarda farkında olarak ya da olmayarak edindiğimiz bu değerlerin mesleki kimliğimizin oluşumunda önemli bir yere sahip olduğunu düşünüyorum. Bu vesileyle, meslek yaşamıma yön veren tüm hocalarıma bir kez daha şükranlarımı sunuyorum.

Mesleki gelişim yolculuğumda etik eğitiminin önemini daha sistematik biçimde kavramam ise 1999–2000 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde bulunduğum dönemde gerçekleşti. Mezuniyet sonrası mesleki deneyimimi geliştirmek ve diploma denkliği sürecimi tamamlamak amacıyla bulunduğum bu süreçte, American Physical Therapy Association (APTA) tarafından diploma denkliği için etik eğitimi almam gerektiği bildirildi. APTA'nın önerdiği kurslardan birini tamamladığımda, meslek etiğinin yalnızca deneyim yoluyla veya kıdemli meslektaşların davranışlarını gözlemleyerek öğrenilmesinin yeterli olmadığını; etik bilgi, etik muhakeme ve etik karar verme becerilerinin sistematik ve metodolojik bir eğitim süreciyle kazandırılması gerektiğini fark ettim. Bu deneyim, aynı zamanda önemli bir soruyu da gündeme getirdi: Fizyoterapistler mesleki uygulamalarında karşılaşabilecekleri etik sorunlara nasıl hazırlanmalıdır? Bu sorunun yanıtının, etik ilkelerin

yalnızca teorik olarak aktarılmasından değil, öğrencilerin gerçek yaşamda karşılaşabilecekleri etik ikilemleri değerlendirebilecekleri, sorgulayabilecekleri ve etik açıdan gerekçelendirilmiş kararlar verebilecekleri bir eğitim anlayışından geçtiğine inanmaya başladım. 2001 yılında Pamukkale Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu'na müdür olarak atanmamın ardından, bu yaklaşımı eğitim ortamına yansıtma fırsatı buldum. Meslek etiği dersinin eğitim-öğretim programına dahil edilmesini sağladım ve 2001–2016 yılları arasında bu dersi bizzat yürüttüm. Bu süreç benim için yalnızca bir dersin yürütülmesinden ibaret değildi; aynı zamanda geleceğin fizyoterapistlerinin mesleki bilgi ve becerilerinin yanı sıra etik duyarlılık, sorumluluk bilinci ve profesyonel değerlerle donatılmasına yönelik bir çabanın da parçasıydı. Aradan geçen yıllar boyunca ülkemizde fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitiminin önemli ölçüde geliştiğine tanıklık ettim. Etik eğitiminin fizyoterapi ve rehabilitasyon programlarının müfredatlarında zorunlu bir ders olarak yer almaya başlaması, kanaatimce, bu gelişimin anlamlı göstergelerinden biridir. Çünkü sağlık profesyonellerinin mesleki yetkinliği, yalnızca doğru değerlendirme yapabilme, uygun tedavi programı oluşturabilme veya teknik becerileri etkin biçimde kullanabilme kapasitesiyle değerlendirilemez. Hastanın özerkliğine saygı göstermek, mahremiyeti korumak, yarar sağlamak, zarar vermemek, adalet ilkesini gözetmek, mesleki sınırların farkında olmak ve meslektaşlarla etkili bir iş birliği kurmak da profesyonel yeterliliğin temel bileşenleridir. 1999 yılından bu yana ilgi alanlarım arasında yer alan etik ilkeler, mesleki değerler ve etik davranış konusundaki bilgi ve deneyimlerimi bir ders kitabına dönüştürme düşüncesini uzun yıllardır taşıyordum. Ancak bir düşüncenin kitaba dönüşebilmesi, yalnızca bireysel bir isteğin değil, ortak bir bilimsel iradenin ve emeğin sonucudur.

Bu düşüncenin somut bir esere dönüşmesinde, çok değerli meslektaşlarım ve kitabımızın editör yardımcıları **Prof. Dr. Arzu Erden Güner ve Doç. Dr. Tansu Birinci Olgun**'un katkıları, teşvikleri ve destekleri son derece önemli olmuştur. Onların bilimsel yaklaşımları ve yapıcı önerileri bana güç verdi; bu projeye duydukları inanç ise uzun yıllardır zihnimde taşıdığım bu fikri hayata geçirme konusunda kritik bir motivasyon ve cesaret kaynağı oldu. Kendilerine gönülden teşekkür ediyorum ve minnettarlığımı ifade ediyorum.

Bu kitap, farklı disiplinlerin bilgi ve deneyimlerini bir araya getiren ortak bir akademik emeğin ürünüdür. Ülkemizin farklı üniversitelerinden; tıp, hukuk, mühendislik, fizyoterapi ve rehabilitasyon gibi farklı disiplinlerden akademisyen meslektaşlarımızın katkılarıyla hazırlanan bu eserin mesleki uygulamalar sırasında rehber bir kitap olacağını umuyorum. Bu yönüyle kitabın fizyoterapi ve rehabilitasyon lisans öğrencilerine, lisansüstü eğitimlerini sürdüren genç akademisyenlere, araştırmacılara ve klinisyen fizyoterapistlere yararlı bir başvuru kaynağı olmasını ümit edi-

yorum. Aynı zamanda farklı disiplinlerde eğitim alan sağlık profesyonelleri ve etik konusuna ilgi duyan tüm okuyucular için de yararlı bir kaynak olmasını diliyorum.

Bu eserin ortaya çıkmasına bilgi, deneyim ve emekleriyle katkıda bulunan tüm bölüm yazarlarına içtenlikle teşekkür ederim. Her yazarın kendi disiplininden ve mesleki deneyiminden getirdiği farklı bakış açısı, kitabın kapsamını ve niteliğini zenginleştirmiştir. Ortak bir amaç etrafında bir araya gelerek ortaya koydukları değerli katkıların, bu eserin kalıcılığına önemli ölçüde katkı sağlayacağına inanıyorum. Kitabımızın yayımlanmasını kabul ederek bizlere destek veren Hipokrat Kitabevi sorumlusu Sayın **Ali Çelik'e** teşekkürlerimi sunuyorum. Bilimsel bilginin kitap aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılmasına verdikleri destek, bu eserin okuyucularla buluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca kitabımızın kapak tasarımını, eserin içeriğini ve etik değerler çerçevesini estetik bir anlayışla yansıtan özgün çalışmasıyla hazırlayan **Emirhan Şevket Güner**'e değerli katkıları ve emeği için teşekkür ederim.

Sonuç olarak, bu kitabın fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitiminde etik duyarlılığın güçlenmesine, mesleki değerlerin daha iyi anlaşılmasına, etik muhakeme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesine ve insan odaklı bir sağlık hizmeti anlayışının yaygınlaşmasına katkı sağlamasını dilerim. Yıllar önce öğrencilik dönemimde hocalarımdan gözlemleyerek öğrendiğim mesleki değerlerin, yıllar sonra bir kitap aracılığıyla yeni kuşaklara aktarılmasına vesile olabilmek benim için ayrı bir anlam taşımaktadır.

Prof. Dr. Uğur Cavlak
İstanbul, 2026

Katkıda Bulunanlar

Prof. Dr. Arzu ERDEN GÜNER
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Trabzon

Prof. Dr. Aynur Ayşe KARADUMAN
Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Ankara

Dr. Fzt. Ayşegül AKGÜL KOCABAL
Sağlık Bakanlığı Trabzon Yavuz Selim Kemik Hastalıkları ve Rehabilitasyon Hastanesi,
Fizik Tedavi Kliniği, Trabzon

Dr. Öğr. Üyesi Dinçer CÜRE
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,
Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Aydın

Dr. Öğr. Üyesi Enes Tayyip BENLİ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Bolu

Prof. Dr. Esra DOĞRU HÜZMELİ
İstanbul Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Av. Arb. Gürbüz YÜKSEL
Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara

Dr. Öğr. Üyesi İlhan AYTUTULDU
Gebze Teknik Üniversitesi, Siber Güvenlik Meslek Yüksekokulu,
Ağ Tasarımı ve Yönetimi Bölümü, Kocaeli

Prof. Dr. İpek YELDAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye TOMBAK
Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Antalya

Dr. Fzt. Masoud AMIR RASHEDI BONAB

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih KAVAK
Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit EGE
İstanbul Gedik Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi,
Yazılım Mühendisliği Bölümü, İstanbul

Doç. Dr. Ramazan KURUL
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Bolu

Prof. Dr. Savaş DİLİBAL
İstanbul Gedik Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi,
Mekatronik Mühendisliği Bölümü, İstanbul

Doç. Dr. Şükrü KELEŞ
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bölümü,
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Trabzon

Doç. Dr. Tansu BİRİNCİ OLGUN
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Doç. Dr. Turgay ALTUNALAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Trabzon

Prof. Dr. Uğur CAVLAK
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Doç. Dr. Umut APAYDIN
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Trabzon

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ASLAN KELEŞ
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Antalya

Uzm. Fzt. Zafer AKSUNGUR
Fizyoform Sağlıklı Yaşam Merkezi, İstanbul

Dr. Öğr. Üyesi Zahide Seda BAKTIR DOĞAN
Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Ankara

İçindekiler

Bölüm 1
Etiğin Temelleri 1
ŞÜKRÜ KELEŞ

Bölüm 2
Rehabilitasyon ve Etik Uygulamalar İçin Temel Bileşenler: İletişim, Hasta Hakları ve Etik Sorunların Nedenleri 25
UĞUR CAVLAK • YASEMİN ASLAN KELEŞ • MASOUD AMIR RASHEDI BONAB

Bölüm 3
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Uygulamalarında Mesleki Etik Kodlar 51
KADRİYE TOMBAK • ZAFER AKSUNGUR • DİNÇER CÜRE

Bölüm 4
Mesleki Uygulama ve Hukuki Boyut 75
GÜRBÜZ YÜKSEL

Bölüm 5
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Etik Liderlik ve Mesleki Sorumluluk.....97
AYNUR AYŞE KARADUMAN • ZAHİDE SEDA BAKTIR DOĞAN

Bölüm 6
Klinik Etik Karar Verme 109
TURGAY ALTUNALAN • UMUT APAYDIN

Bölüm 7
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Eğitiminde Etik İlkeler ve Eğiticinin Rolü 135
ARZU ERDEN GÜNER • AYŞEGÜL AKGÜL KOCABAL

Bölüm 8
Araştırma ve Akademik Etik 161
İPEK YELDAN • MASOUD AMIR RASHEDI BONAB

Bölüm 9
Akademik Dürüstlük.....189
ESRA DOĞRU HÜZMELİ • SAVAŞ DİLİBAL • MÜCAHİT EGE • MUHAMMED FATİH KAVAK

Bölüm 10
Teknolojik Sistemler ve Etik.....217
RAMAZAN KURUL • ENES TAYYİP BENLİ

Bölüm 11
Yapay Zekâda Etik Riskler.....239
TANSU BİRİNCİ OLGUN • İLHAN AYTUTULDU